

to onda na vrhu i oko vrha, naprave nekoliko rupa, koje nazivlju „ravinjkama“, i kada se gornja partija izpeče, zapune one rupe, a otvore niže, i tako postepeno rade, dok se nedodje do dna. Punjenje biva obično za 100 tovara, i peče se za jednu nedjelju računajući tu i noći.

Za žeženje ugljena upotrijebljuju ove vrsti šumskog drveća, cer, jasen, bukvu, ljesku i t. d. Medjutim od ovih vrstih opet najradje upotrijebljuju cer, radi goriva, a za barut ljeskovinu i jasenovinu. Jasenov ugljen vele da je najbolji. Prodaje se oka po 8 dinarskih para.

Mnogo se drva troši takodjer i kod krećanja t. j. pećenja vapna, koje se ovuda u velike i prodaje radi proizvodja. Na 1000 oka kreća troše obično 4 kola drva.

Najzad da navedem, da se jedino seljaci sela Rijeveca zanimaju kopanjem biljke „Gorocviet“ (salep), od čijeg korjena, koji izgleda kao formalni prstići, salepčije prave salep. Za vrijeme turske vlade u ovom kraju, Rijevećani su liepe pare zaradjivali, prodavajući salep; jer im je onda slobodno bilo tumarati po livadama i planinah oko „sv. Nikole“, te ga kopati; ali sada im je zabranjeno slobodno tumarenje po šumah, a privatni pritežaooci nedaju im da idu po livadah, te da ga kopaju, pošto se time livade kvare — riju. Ovom neprilikom učinjena im je velika nepravda, jer im je nemoguće da do zarade dodju, pošto su kopali po 200—400 oka, a prodavali su oku po 4 dinara trgovcem, koji sa strane dolaze naročito radi kupovanja salepa.

Budućnost šuma zagrebačke gore.

Piše Josip Ettinger, kr. katastr. šumarski nadzornik.

Zagrebačka gora uzdiže se od jugo-zapada t. j. od porezne občine „Pod-sused“ prema sjevero-iztoku do porezne občine „Planina“ u duljini od preko 22 kilometra. Na njoj se izdiču pojedini prostrani vrhunci, svojimi čunjastimi glavicama; najviša joj je točka „Sljeme“ (sa 1035 m. n. m. v.) južna strana gore spušta se polagano prema Zagrebu i savskoj nizini, dočim sjeverna prema Zagorju leži.

Gledom na visinu ne nalazimo u toj gori duboko urezanih jaraka, iz kojih bi se strmi briegovi uzdizali. Gora obiluje izvori, čineć prema godišnjoj dobi sad veće sad manje potoke, koji često i do bujica narasti mogu.

Šumsko tlo sačinjava u obće crnica zemlja, mjestimice pjeskovita, gnjila s naslagom lišća, a dolazi i kamenita gnjila, dočim je podloga većim djelom škriljavac a mjestimice vapnenac i bjelutak; u samih dolovih pojavljuju se crni škriljevci, brusilovci, (koji su mjestimice osobito puni) te zlatu nalične rude, pirita i željezne pakovine.

Od nalazećih se vrstih drveća najpretežnija je bukva, mjestimice na vrhuncih opaziti je jelu i omoriku, koje će ipak po mome mnienju biti tuj

valjda odgojene, u koliko jim tuj mjesto od prirode nije. Nalazimo zatim hrast brdnjak, od više forma s bukvom i drugim drvljem u smjesi; gdje gdje opaziti je i cera, manje dolazi grab, crni jasen, javor, klen, lipa, topola, divlja kruška i jabuka, u jarcih briest i jašša. Na samom južnom podnožju gore najpretežniji je pitomi kesten, na okrajcih šuma pako na vapnenastom tlu opaža se i hrast medunac takodjer od više forma; a amo tamo nalazimo i tisovinu, ali žalibože kržljavoga uzrasta, jer se odveć sjeće, pa ipak kako mi pripovjedaše, bila je prije 30 godina u toj gori tisa prilično razplodjena, te ojakih stabala, koja su medjutim seljaci izsjekli prodavajuć drvo zagrebačkim tokarom, koji ju rabiše za pravljenje slavina za burad.

Od grmlja dolaze osobito ljeska, zatim dren, crljena zova, zanovjet, kurkovina, trnjina, svibovina, pasjakovina, hudika, trušljikovina, glog, likovac, smreka ili borovica, malina i m. d., u obće zagrebačka goša je obilna raznovrstnim biljem, te po tom za svakog bilinara vrlo zanimiva.

Na južnoj strani gore zauzimlju šume ukupnu površinu od kojih 16.000 ralih. Od te površine spadaju oveci kompleksi na veleposjednike i to grofa Kulmera, Julija pl. Jellačića, Petra pl. Junkovića, G. viteza Pongratza, nadbiskupiji zagrebačkoj, na obćinu grada Zagreba, prečastni kaptol zagrebački i t. d., većinom ipak urbarnim obćinam Vrabče, Gračani, Markuševac, Vidovec, Čučerje, Planina, Kašina te pojedinim maloposjednikom:

Što se gospodarstvenih odnošaja tih šuma tiče, to nalazimo i ovdje one pojave kao i drugdje kod nas, da se dosada sjeklo bez ikakva predhodna sustava, tako da se nemože kazati, ni da se je šumarilo na visoku, a neima ni čistih i pravih sitnih šuma, ni šuma središnjeg uzgoja, u obće vidjaju se sve tri vrsti uzgoja spojena. U zadnje doba opaža se ipak bar kod veleposjednika njeko šumsko gospodarenje; dočim obćine sveudilj još zaostaju.

Unovčenje drva iz gore uzprkos blizine grada Zagreba svakako je još tegotno, pošto se izvozni putevi u tako primitivnom stanju nalaze, da jedan metrički hvat bukovog ogrievnog drva, u Zagreb stavljen, stoji 11—13 for. t. j. isto koliko i ono drvo od drugdje doveženo.

Pitamo li se, koja vrst drveća se osobito preporučuje na južnom prigorju zagrebačke gore uzgajati, to se po mome mnienju gledom na položaj i klimatične odnošaje nemože mimoći kestenj, kojega je i sama priroda u toj gori udomila, gdje dobro raste i napreduje, ma sve da se dosad malo nanj gledalo, dapače može se reći, da se sve više zanemaruje; pa ipak bi baš to drvo svu pomnju i njegu tamošnjih šumara i posjednika zaslužilo, u koliko se ne samo brzo razplodjuje, već i zato, što nam kesteni stalan i siguran prihod daju.* Kraj povoljnih odnošaja, za razplod pitoma kestena, držim svakako u interesu posjednika šuma, da u mjesto dosadanjeg uzgoja visoke i sitne šume tamo, gdje je položaj za kesten prikladan, „središnjo-šumski uzgoj“ uvedu, pridržavajući pri tom

* Vidi: „Šumarski list“ g. 1881. strana 36—42, članak „Gojimo pitomi kesten“.

za t. z. pričuvna stabla, koja kod središnje-šumskog uzgoja visoku šumu sačinjavaju, samo kestenovinu, gdje se pako već nebi nalazila, da ju presade i razmjerno na površini razdiele, pri čem bi dovoljno bilo, da se na jednoj rali samo 16 stabala ostavi, odnosno na 100 □ hvt. jedno stablo, koje bi se onda po volji razgraniti moglo (što kesten na prostoru i rado čini), te od kojih bi se onda moglo očekivati, da će i obilnim plodom radjati. Ostalo drveće imalo bi se kao sitna šuma u kratkoj obhodnji gospodariti, nu i tuj bi se kestenu prednost imala dati među ostalim drvećem, pošto kesten i iz panja snažne izdanke tjera. Kestenovo drvo snažno je i žilavo, uzima se rado za gradju, ono daje jake obruče za burad, kolje za vinograde, a moći ga je uvijek unovčiti, pošto se vinogradi u svoj okolici gore goje; glavnu korist davale bi te šume ipak svojim cjenim i korisnim plodom.

Uzmimo, da se od navedene šumske površine od 16.000 ralih na južnoj strani gore samo 3000 ralih pod uzgoj srednje kestenove šume uzme, te da bismo na jednoj rali samo 16 kestenovih stabala odgojili, tim bi imali na opredjeljenoj površini ukupno već 48.000 kestena. Iz iskustva se znade, da kestenovo stablo već prije 20 godina starosti počima plodom radjati, može se dakle uzeti, da će u 30-godišnjoj dobi jedno stablo uzgojeno na prostoru središnje šume bar $\frac{1}{4}$ mjerova kestena dati moći, tako da bi već u toj dobi na rečenoj površini od 3000 rali dobivalo se do 12.000 mjerova kestena; dočim je 50—60 god. stablo kadro i preko jedan mjerov, a u 80—100 godišnjoj dobi i dva mjerova kestena dati. Pošto nadalje kesten kao i hrast starost od više stoljeća postići može uz orijaški uzrast, te pošto još i onda kad je u srcu šupalj radja plodom, to si svatko sam lasno može predočiti, koliko bi se hiljada mjerova kestena moglo godimice na odmjerenoj površini polučiti. Osim spomenutih, imade kesten još i to dobro svojstvo, da cvate tekar početkom mjeseca lipnja, te se dakle netreba bojati, da će mu mraz u cvietu naškoditi, a zato i radja svake godine. Od kestenove se šume dakle možemo nadati stalnom prihodu, te bi tim i posjednici šuma u toj gori godimice veći prihod od ploda imali, nego li će imati od godišnjeg prirasta gojenjem šuma samo na drvo, a i seljačtvo u okolici imalo bi privrede, pobiranjem kestena, kojim bi se trgovina u veliko oživotvoriti mogla, kao što je na pr. ona u Istri sa lovranskim kestenom, kojeg ima u Budišinom dolu nješto preko 3000 kestenovih stabala, koja liep dohodak donose, a lovranski kesten prodaje se u cielom Primorju, vozi se i u Trst, Gradac, Beč i drugamo, pa bi tako mogao i kesten iz zagrebačke gore glasovit postati, pošto nigdje u Hrvatskoj takove sgođe za razplod kestena neima, gdje isti baš krasno već i od naravi napreduje. Da plod kestena što plemenitiji a po tom i vriedniji bude, moglo bi se iz sjemena u sjemeništu uzgojiti mladi kesteni, pa onda talijanskimi maruni kalamietii, što sve nebi moglo mnogo stajati, pa napokon da i stoji, bolje da se kesten za razplod odgaja i na njeg troši, nego što se danas troši za sadnju jele, ariša i drugog drveća, kojemu od prirode tamo nije mjesta. Osim kestena pako valjalo bi po mom osvjođenju, kad se već hoće saditi, u gori uz visoku bukovu šumu gojiti

i lipa u smjesi. Lipa može imati u budućnosti veću vriednost odkada u Zagrebu postoji obrtna škola za rezbariju, koja će se sve više i više širiti te koja za svoju porabu obično lipovo drvo troši. Nade je dakle, da će se u buduće lipovina tražiti, koje u šumah hrvatskih za obrt nalazimo malo, jer se na njenu njegu dosad malo gledalo. Svakako pako valja, da prije svega sadimo i gojimo onakovo drveće, kojemu je već i priroda to mjesto za razplod odabrala te koje nam uz to obećaje već u najbližjoj budućnosti posjednikom najveću novčanu korist pružati. Te vrsti drveća pako jesu, u nazočnom slučaju kestena donjekle i lipa.

Šumarsko-trgovačka razmatranja.*

I.

Kao što smo lanjske godine na ovom mjestu lista redovito donášali razne trgovačke crtice, odnoseće se na dnevno stanje naše šumske trgovine i šumarske proizvodnje, tako ćemo i ove godine u interesu stvari odnosna razmatranja nastaviti — bude li nam u to ime naročito pripomoć naših velevriednih društvenih sučlanova — a u prvom redu naših šumskih trgovaca, u kojih interesu prije svega nazočne razprave zapodjenismo.

Štititi po mogućnosti interese hrvatskih šumskih producenta — kao i šumo-posjednika — biti će nam pri tom glavni cilj, a baš s toga se nadamo i svestranoj podpori. Zaštita ta pako još je i tim nuždnija, što se u posljednje doba našlo silu stranih listova, koji nam, šireć često netemeljite i krive viesti o naših šumarsko-trgovačkih odnošajih i stanju šumarske trgovine, dosta štete nanašaju.

Počimajuć ovime opet ta razmatranja, nastojati ćemo odmah u sljedećem svratiti pozornost odnosnih interesenta — na jednu onih nevolja naše šumske trgovine i produkcije, oko odstranjenja koje, bismo u obćem interesu morali svi t. j. i mi šumari, a i naši šumski trgovci, svojski nastojati, a ta je nevolja, naš dosadanji način unovčivanja bukovih šuma, kao i način unovčivanja bukovih dužica i tavoleta.

Mi smo u tom pogledu, jur posljednje godine iztaknuli u o. l. nazore jednoga šumara,** sada ćemo pako u sljedećem saobćiti u istom predmetu stanovište naših domoljubnih producenta t. j. solidnih šumskih trgovaca.

Poznato je, kako je u posljednje doba po Hrvatskoj a donjekle već i po Bosnoj preuzelo izradjivanje bukovih šuma, za bukove dužice i tavolete, te su toga radi, — kako to i u ovome listu već iztaknusmo — sagradjene na raznih

* Uporaba ovdje sadržanih podataka — bez navoda vriela — zabranjuje se. Uredništvo.

** Vidi: „Šumarski list“ g. 1885, strana 304—305, članak: „O šumskih prodaja u obće, a napose i o prodaja sa naknadnom premjerbom“.